

Pöytäkirja

VN/26527/2023

13.2.2024

Kansalaisjärjestöstrategia OM140:00/2023

Työryhmän kokous 1/2024

Aika Keskiviikko 17.1.2024 klo 9.02–11.05

Paikka Oikeusministeriö, kokoushuone Kiinnitys (-1 kerros) ja Teams

Työryhmän jäsenet
(varajäsenet suluissa)

Pekka Timonen, oikeusministeriö, puheenjohtaja
(~~Johanna Suurpää, oikeusministeriö, varapuheenjohtaja~~)
Risto Alatarvas (~~Sanna Malkki~~), valtioneuvoston kanslia
Ari Evwaraye (~~Eeva Koivunen~~), sisäministeriö
Outi Hakanen, ulkoministeriö
Heta-Elena Heiskanen (~~Anu Häkli~~), ympäristöministeriö
Tiina Kivisaari, opetus- ja kulttuuriministeriö
Pauliina Pussinen (~~Markku Mölläri~~), valtiovarainministeriö
Olli Rusanen (~~Marikaisa Tiilikainen~~), puolustusministeriö
~~Mona Särkelä~~ (Jaakko Kiilunen), sosiaali- ja terveysministeriö
Varpu Taarna, työ- ja elinkeinoministeriö
Sami Tantarimäki, maa- ja metsätalousministeriö
Niklas Wilhelmsson (~~Jyrki Jauhainen~~), oikeusministeriö

Asiantuntijajäsenet
(varajäsenet suluissa)

Emmanuel Sibomana (~~Jaana Vasama~~), Etnisten suhteiden neuvottelukunta ETNO
Taina Susiluoto (Riitta Kittilä), Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta KANE

Kutsutut asiantuntijat

Mikko Lehtonen, oikeusministeriö
~~Katja Ahlfors~~, ulkoministeriö
Pia Tornikoski, Vastuullinen lahjoittaminen ry

Sihteerit

Maria Wakeham-Hartonen, oikeusministeriö
Peter Kariuki, oikeusministeriö
Oula-Antti Labba, oikeusministeriö

Postiosoite
Postadress

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress

Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet

kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

ESITYSLISTA

1 KOKOUKSEN AVAAMINEN JA LÄSNÄOLIJOIDEN TOTEAMINEN

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 9.02 ja sihteeristö kirjasi läsnäolijat.

2 ESITYSLISTAN HYVÄKSYMINEN

Päätös: Hyväksyttiin 10.1.2024 päivätty esityslista kokouksen työjärjestykseksi sillä muutoksella, että työryhmän kokoonpanon täydentämistä koskeva asiakohta käsitellään seuraavassa kokouksessa 13. helmikuuta.

3 EDELLISEN KOKOUKSEN PÖYTÄKIRJAN HYVÄKSYMINEN

Strategiatyöryhmän edellinen kokous 2/2023 järjestettiin 8.12.2023.

Päätös: Hyväksyttiin edellisen kokouksen 2/2023 pöytäkirja ja julkaistiin se hankesivulla.

Liite 1: Strategiatyöryhmän pöytäkirjaluonnos 2/2023 8.12.2023

4 KANSALAI SJÄRJESTÖSTRATEGIAN SISÄLLYS

Strategiatyöryhmä keskusteli kansalaisjärjestöstrategian sanoituksesta, sisällyksestä ja rakenteellisista valinnoista Mikko Lehtosen esittelyn perusteella evästäen sihteeristöä valmistelussa. Työryhmä käsittelee ensimmäisen strategialuonnoksen seuraavassa kokouksessaan 2/2024.

Päätös: Kansalaisjärjestöstrategian sanoituksesta, sisällyksestä ja rakenteellisista valinnoista käyty keskustelu tiedoksi merkittiin tiedoksi.

Liite 2: Kansalaisjärjestöstrategian sisällysluonnos

Keskustelussa esiin nousseet asiat

Työryhmä piti kansalaisjärjestöstrategian sanoitusta, sisällystä ja rakenteellisia valintoja koskevaa ehdotusta hyvänä lähtökohtana strategialuonnoksen kirjoittamista ja kuulemisten suunnittelua varten. Tarkoituksena on nojautua hallitusohjelmaan ja toteuttaa sitä strategian avulla, mistä työryhmä nosti esiin seuraavia asioita.

1. Kehitämme kansalaisjärjestöjen omaa varainhankintaa:
Kansalaisjärjestöstrategiaa valmisteltaessa on tarpeen tarkastella

valtionavustuksiin ja verotukseen liittyviä kysymyksiä sekä varainhankinnan kehittämisen keinoja, mikä on järjestöille kriittinen kysymys tilanteessa, jossa valtionavustuksia leikataan. Esimerkiksi EU-rahoitusta tarkasteltaessa on syytä erottaa, miten avustuksia ja tukia valmistellaan ja kuinka niitä myönnetään. Yksi kysymys on, miten valtionavustuksia voitaisiin käyttää omavastuuosuutena EU-rahoitusta haettaessa, toinen voisivatko valtionapuviranomaiset harkita valtionavustusten myöntämisessä tarvittavan omavastuuosuuden pienentämistä, jotta järjestöjen kynnys hakea valtionavustuksia madaltuisi.

2. Parannamme hallinnon ja kansalaisyhteiskunnan vuorovaikutusta: Vuorovaikutuksen parantaminen näyttäytyy sekä tavoitteena että keinona edistää kahta edellä mainittua tavoitetta. Toisaalta strategiaa valmisteltaessa pitäisi tunnistaa myös alue- ja kuntahallinnon myötävaikutus kansalaisjärjestöjen toimintaedellytysten parantamisessa.

Työryhmä korosti, että kansalaisjärjestöstrategiassa on osoitettava selkeästi ja ymmärrettävästi, että kansalaisjärjestöt ovat erilaisia ja että niiden lähtökohdat vaihtelevat – esimerkiksi oman varainhankinnan kehittämisessä. Varainhankinnan kehittämisen keinot helpottanevat erityisesti ammattimaisesti toimivien järjestöjen taloutta ja toimintaa, kun taas pienet järjestöt hyötynevät eniten siitä, että ylimääräistä sääntelyä kevennettäisiin. Strategian ratkaisut vaikuttavat järjestöihin eri tavoin, eikä tavoitteena ole löytää yhtä, kaikille järjestöille soveltuvaa ratkaisua, vaan tukea monimuotoisuutta. Vaikka strategia ei sisällä varsinaista vaikutusten arviointia, strategiassa ja sen toimeenpanon seurannassa olisi tarpeen osoittaa, miten siinä määriteltävät tavoitteet ja toimenpiteet ovat yhteydessä pienten, keskisuurten ja suurten järjestöjen toimintaedellytysten paranemiseen.

Kansalaisjärjestöjen erilaisuus, ja niiden erilaiset lähtökohdat vaikuttaa yhteiskunnallisesti, on otettava huomioon myös strategiaa ja sen toimeenpanosuunnitelmaa valmisteltaessa, jotta mahdollisimman monet paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti toimivat järjestöt voivat osallistua ja vaikuttaa valmisteluun tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti

ripeästä aikataulusta huolimatta. Työryhmä toivoi, että kansalaisjärjestöstrategiahankkeelle – ja strategian toimeenpanolle – asetetaan seurantaryhmä jo kevään 2024 aikana kansalaisjärjestöjen osallisuuden vahvistamiseksi. Lisäksi todettiin, että kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta KANE sparraa työryhmää strategian valmistelussa.

5 **KANSALAIJÄRJESTÖSTRATEGIAA KOSKEVA VIESTINTÄ- JA VUOROVAIKUTUSSUUNNITELMA**

Strategiatyöryhmä hyväksyi työsuunnitelman kokouksessaan 2/2023. Työryhmä käsitteli työsuunnitelman perusteella valmistellun viestintä- ja vuorovaikutussuunnitelman luonnoksen Mikko Lehtosen esittelyn perusteella evästäen sihteeristöä valmistelussa. Työryhmä hyväksyy suunnitelman kokouksessaan 2/2024, ja suunnitelmaa päivitetään vähintään kerran vuodessa ja tarvittaessa kansalaisjärjestöstrategian toimeenpanon edetessä.

Päätös: Viestintä- ja vuorovaikutussuunnitelmasta käyty keskustelu merkittiin tiedoksi.

Liite 3: Kansalaisjärjestöstrategiaa koskevan viestintä- ja vuorovaikutussuunnitelman luonnos

Keskustelussa esiin nousseet asiat

Viestintä- ja vuorovaikutussuunnitelman on tärkeää kattaa sekä kansalaisjärjestöstrategian valmistelu että sen toimeenpano sekä korostaa avointa hallintoa. Suunnitelman liitteeksi on alettu valmistella kevättä 2024 koskevaa kuulemissuunnitelmaa, jota aletaan toteuttaa ripeästi. Vaikka palautetta kerätään suunnitelman perusteella kohdennetusti strategian valmistelua varten, aitoon vuoropuheluun on varattava riittävät mahdollisuudet. Siten voidaan tunnistaa myös muuten piiloon jääviä asioita. Viestintä- ja vuorovaikutussuunnitelman sanoituksessa on varmistettava, etteivät kansalaisjärjestöt ole toiminnan kohteita, vaan tekijöitä julkisen hallinnon kumppaneina.

Työryhmä kannusti käyttämään viestinnässä ja vuorovaikutuksessa olemassa olevia viestintäkanavia ja verkostoja hallintorajat ylittävää yhteistyötä tehden. Esimerkiksi valtiovarainministeriön uutiskirjeet ja kansalaisjärjestöakatemian kaltaiset hyvät käytännöt sopivat tähän tarkoitukseen. Sihteeristö tuottaa myös sisältöjä työryhmän jäsenille ja jäsenten tunnistamien tarpeiden perusteella esimerkiksi hallinnonalan pyöreän pöydän keskusteluja varten.

Yleishyödyllisten yhteisöjen rahoituksen ja toiminnan kehittämisen parlamentaarinen neuvottelukunta käsittelee myös esimerkiksi yhdistysten ja säätiöiden valtionavustuksiin liittyviä kysymyksiä. Sihteeristö varmistaa, että tiedonkulku on sujuvaa työryhmän ja parlamentaarisen neuvottelukunnan välillä, jotta tieto saadaan yhteiseen käyttöön.

Työryhmä tunnisti, että kansalaisjärjestöstrategiassa ja sen valmistelua kuvattaessa on syytä osoittaa, miten kuulemiset otettiin huomioon.

Sihteeristö tarkentaa viestintä- ja vuorovaikutussuunnitelmaan, miten työryhmä viestii kokouksistaan ja työskentelynsä etenemisestä esimerkiksi sosiaalisessa mediassa jakamatta kuitenkaan keskeneräisiä, valmisteltavia asioita ennen kuin niistä on muodostettu yhteinen näkemys työryhmässä. Sihteeristö sanoittaa suunnitelmaan myös sitä, miten esimerkiksi suurta yleisöä voitaisiin puhutella kohderyhmänä. Yhtenä pääviestinä voisi olla: ”Kansalaisjärjestöstrategiassa määritellyt toimenpiteet helpottavat mahdollisuuttasi osallistua kansalaistoimintaan.”

6 JÄRJESTÖJEN VARAINHANKINTA JA SEN KEHITTÄMINEN

Työryhmä sai katsauksen järjestöjen varainhankintaan ja sen kehittämiseen käsitelläkseen kansalaisjärjestöstrategian sisältöteemoja. Pia Tornikoski esitteli järjestöjen varainhankintaa yleisesti Mikko Lehtosen esitellessä asiaa valtionavustustoiminnan näkökulmasta.

Päätös: Järjestöjen varainhankintaa koskevat esittelyt ja niistä käyty keskustelu merkittiin tiedoksi. Lisäksi sovittiin, että sihteeristö kokoaa yhteen varainhankintakoulutusta koskevia tietoja ja informoi niistä tiedonvälitystä varten.

Liite 4: Järjestöjen varainhankinta

Liite 5: Järjestöjen varainhankinnan kehittäminen
valtionavustustoiminnassa

Keskustelussa esiin nousseet asiat

Työryhmä on tunnistanut erilaisia keinoja kehittää järjestöjen varainhankintaa muun muassa aiemmin julkaistujen selvitysten perusteella. Työryhmä teki seuraavia huomioita eri keinoista keskustellessaan Pia Tornikosken kanssa järjestöjen varainhankinnasta.

Yksi tapa kehittää järjestöjen varainhankintaa olisi laajentaa lahjoitusten verovähennystäoikeutta, mitä työryhmä toivoo selvitettävän ripeästi valtiovarainministeriössä. Lahjoitusvähennysten laajentamisen vaikutusten arvioinnissa voitaisiin hyödyntää vertailumaiden kokemuksia Euroopan unionissa. Toisaalta asiassa pitäisi tarkastella myös viranomaisyhteistyötä, kuten sitä, miten esimerkiksi rahankeräysluvilla voitaisiin lisätä lahjoittajien luottamusta lahjoitusten keräämiseen ja käyttöön.

Toinen tapa olisi kehittää lahjoittamisen kulttuuria Suomessa, mikä edellyttäisi esimerkiksi luottamuksen vahvistamista sekä varainhankintaan liittyvän osaamisen ja johtamisen kehittämistä järjestöissä. Työryhmä tunnisti, että järjestöille on tarjolla erilaista, varainhankintaan liittyvää perus- ja jatkokoulutusta, jota pitäisi markkinoida nykyistä enemmän. Monet yhteiskunnalliset tekijät, kuten hintojen nousu voivat työryhmän mielestä olla yhteydessä lahjoittamishalukkuuteen. Vastuullinen lahjoittaminen julkaisee talven aikana tuoreen lahjoittajatutkimuksen, mikä valottaa myös asiaa.

Kolmas tapa olisi kehittää valtionavustustoimintaa. Varainhankinnan käynnistämiseksi tai kehittämiseksi voitaisiin esimerkiksi alkaa myöntää erityisavustusta. Julkisen rahoituksen hakemisen ja myöntämisen rinnalla on tärkeää tarkastella myös yksityistä rahoitusta. Esimerkiksi urheilun ja liikunnan hyvien käytäntöjen, kuten sponsoroinnin hyödyntämistä pitäisi tarkastella myös muilla toimialoilla. Säätiöitä ja rahastoja on myös tarpeen tarkastella.

Työryhmä totesi, että järjestöillä on erilaiset lähtökohdat kehittää varainhankintaa, eikä se ole helppoa tai nopeaa. Vastuullinen lahjoittaminen ry:n arvion mukaan varainhankinnan tuottoja voidaan alkaa odottaa keskimäärin kolmen vuoden kuluttua. Osa järjestöistä tekee ammattimaista varainhankintaa, ja rahankeräyksillä kerätyt varat keskittyvät. Työryhmä tunnisti, että varainhankinnan kehittämisen keinot vaikuttavat järjestöihin eri tavoin, mutta yhteisenä tavoitteena pitäisi olla lahjoitusten määrän kasvattaminen. Järjestöjä on myös kannustettava aloitteellisuuteen varainhankinnan kehittämisessä.

7 MUUT ASIAT

Muita käsiteltäviä asioita ei ollut.

8 TIEDOKSI

Tiedoksi merkittäviä asioita ei ollut.

9 SEURAAVA KOKOUS

Työryhmän seuraava kokous 2/2024 järjestetään 13.2.2023 klo 9.00–11.00 (kokoustilassa Rundi ja Teamsissa). Työryhmälle lähetetään uudet kalenterimerkinnot kevään kokouksista.

Seuraavan kokouksen alustava asialista

- Kansalaisjärjestöstrategian luonnos
- Kansalaisjärjestöstrategiaa koskeva viestintä- ja vuorovaikutussuunnitelma
- Temaattisiin kuulemistilaisuuksiin valmistautuminen asiantuntija-alustuksin: Byrokratian vähentäminen ja vuorovaikutuksen parantaminen, valtionavustustoiminnan ja -palveluiden sekä avoimen hallinnon kehittäminen (talous- ja hallintopolitiikka) sekä tiedon hyödyntäminen kansalaisjärjestöstrategian valmistelemissä ja toimeenpanossa.

10 KOKOUKSEN PÄÄTTÄMINEN

Puheenjohtaja päättää kokouksen klo 11.05.

Liitteet

Liite 1 Kansalaisjärjestöstrategiatyöryhmän pöytäkirja 2/2023 8.12.2023
 Liite 2 Kansalaisjärjestöstrategian sisällysluonnos
 Liite 3 Kansalaisjärjestöstrategiaa koskevan viestintä- ja vuorovaikutussuunnitelman luonnos

Liite 4 Järjestöjen varainhankinta
Liite 5 Järjestöjen varainhankinnan kehittäminen
valtionavustustoiminnassa

Jakelu

Työryhmän puheenjohtajat, jäsenet ja varajäsenet, kutsutut asiantuntijat

Tiedoksi

Hankesivu